

Línte geala agus imill dhoiléire – roinnt machnaimh ar dhlíthíocht le déanaí a bhaineann leis an Acht um Leanaí 2001

Remy Farrell, Abhcóide Sinsearach

Beidh a fhios ag go leor agaibh go bhfuil méid suntasach dlíthíochta ann le cúpla bliain anuas maidir le hoibriú Acht na Leanaí 2001. Bheadh sé dodhéanta athbhreithniú cuimsitheach a dhéanamh ar na breithiúnais a tháinig chun cinn san am atá ar fáil. Dá bhrí sin, ba mhaith liom díriú ar shaincheist amháin atá sách cúng agus a bhí ina snáithe coiteann tríd an gcuid is mó de na cásanna sin – is é sin an smaoineamh maidir le hidirdhealú geal líne atá ina dhlúthchuid d’aon fhoráil reachtach atá bunaithe ar aois.

Is é an rud is soiléire a lua ná go bhfuil an dlí lán le teorainneacha aoise de chineálacha éagsúla. Tá an teidlíocht chun vótáil, tiomáint agus rith le haghaidh oifig phoiblí teoranta ag tairseach aoise níos ísle. Ar an gcaoi chéanna, beidh uastairseach aoise ag go leor gníomhaíochtaí – go háirithe tairseacha scoir éigeantacha.

I gcomhthéacs an dlí choiriúil a bhaineann le teorainneacha aoise leanaí, tá tábhacht ar leith ag baint leo, ar an gcéad dul síos, i gcomhthéacs cionta truaillithe agus aois an toilithe ar bhonn níos ginearálta agus, ar an dara dul síos, sa mhéid gurb í an aois an bonn preideacáide don tsraith beart substainteach agus nós imeachta a leagtar amach in Acht na Leanaí 2001.

Is é an rud is lú a mheastar go minic ná nádúr treallach aon teorainn aoise. Is é atá i gceist agam leis seo ná nuair a shroicheann duine 18 mbliana d’aois agus dá bhrí sin go bhfuil sé i dteideal vótála, is dócha nach bhfuil siad níos críonna ná níos eolaí ná mar a bhí siad an lá roimhe sin. Ar an gcaoi chéanna, b’fhéidir nach mbeidh siad in ann a n-ól a choinneáil níos mó cé go bhfuil siad i dteideal alcól a cheannach faoi shaoirse anois. Cé nach mbeidh a leibhéal aibíochta i bhfad níos airde ná mar a bhí sé 24 uair an chloig roimhe seo, tá siad faoi réir smacht iomlán an dlí choiriúil anois.

Is sa chiall sin a dhéanaim cur síos ar theorainneacha aoise mar léiriú ar idirdhealuithe gealllíne atá treallach go dúchasach. Níor cheart a mheas go bhfuil fadhbanna ag baint leis an treallachas sin ann féin – tar éis an tsaoil níl aon bhealach comhleanúnach eile

ann i ndáiríre ar féidir leis an tsochaí na teorainneacha sin a tharraingt.

Mar sin féin, ceapaim gur féidir a rá go cothrom, cé go bhfuil an dlí in ann na línte geala seo a tharraingt le soiléireacht shuntasach, go bhfuil Acht na Leanaí 2001 i bhfad níos lú solúbtha maidir le hidirbheartaíocht a dhéanamh idir stáit dhlíthiúla éagsúla – go háirithe i gcás an chiontóra atá os cionn 18 mbliana d’aois – i.e. duine a shroich 18 mbliana d’aois le linn a rannpháirtíochta sa phróiseas coiriúil.

Sa chomhthéacs sin is fíric shuntasach é gur tháinig líon suntasach cásanna os comhair na Cúirte Uachtaraí le 2 bhliain anuas a bhaineann leis an tsaincheist seo ar bhealaí éagsúla. Sin an t-ábhar ba mhaith liom a phlé inniu.

Is é an chéad chás is mian liom a lua ná *C.W. v. An tAire Dlí agus Cirt agus Comhionannais agus Orso* [2023] IESC 22. Ba chás é sin a bhain leis an gcion truaillithe faoi Alt 3 den Acht um an Dlí Coiriúil (Cionta Gnéasacha) 2006 – i.e. leanbh faoi bhun 17 mbliana d’aois a thruailliú.

I bhfianaise bhreithiúnas na Cúirte Uachtaraí i gcás *C.C v. Ireland* [2005] IESC 48, [2006] 4 IR 1, bhí cosaint ar fáil maidir le botún macánta maidir le haois. Mar sin féin, chuir Alt 3(5) d’Acht 2006 ualach aisiompaithe ar an gcúisí maidir le ceist an eolais ar aois. Ar bhonn níos conspóidí, cuireadh in iúl go raibh feidhm ag an ualach sin maidir le cothromaíocht na ndóchúlachtaí – i.e. b’éigean don chúisí a léiriú mar ábhar dóchúlachta go raibh botún déanta aige maidir le haois.

Ba í an phríomh-shaincheist in *CW* an raibh sé incheadaithe go bunreachtúil ualach dlíthiúil den sórt sin a fhorchur nó ar sháraigh sé toimhde na neamhchiontachta go leibhéal neamh-inghlactha. Bhain cuid mhaith den argóint sa chás le díospóireacht i dtaobh ar forléiríodh eolas ar aois i gceart mar ghné den chion nó ar measadh i gceart gur rud é a bhí i gcineál cosanta speisialta den chineál a pléadh in *DPP v. Heffernan* [2017] 1 IR 82. Bhí roinnt údarás níos luaithe (má bhí siad doiléir go leor) ar an bpointe i gcomhthéacs forála comhchosúla maidir le díolachán neamhdhleathach cártaí Aifrinne – *McNulty v. Ireland* [2015] 2 IR 592.

San Ard-Chúirt ([2022] IEHC 336) tháinig Stack J, le soiléireacht agus gontacht iontach, ar an gconclúid nach raibh anseo ach droichead rófhada agus gurbh ionann é agus cur isteach neamh-inghlactha ar thoimhde na neamhchiontachta agus gur scriosadh an fhoráil. Rinne an Chúirt Uachtarach mar an gcéanna cé go raibh sí i bhfad níos faide agus trí bhreithiúnas comhpháirteach ó O’Donnell CJ agus O’Malley J inar mhínigh siad beirt cén fáth ar aontaigh siad toradh a bhaint amach (sheas siad le

Stack J) ach cén fáth nár aontaigh siad leis an mbealach chuig an toradh sin.

Ba chóir dom a rá gus mé ag caint gur coincheap aisteach é an coincheap de bhreithiúnas easaontach comhpháirteach. Cé go leagann sé amach an rud is gá a bheith ina dhíospóireacht acadúil go mion, d'fhéadfadh sé a bheith inbhraite maidir lena fhóntas do chleachtóirí (seachas lucht acadúil). Cuireann sé in iúl dom gurb é príomhchuspóir breithiúnais chomhpháirtigh den sórt sin cosc a chur ar chomhaltaí eile na cúirte tuairim a chur in iúl maidir leis an díospóireacht bhunúsach – i dtéarmaí simplí d'fhéadfadh sé gurb é an fórchuspóir atá leis gan vóta a chaitheamh ar an ábhar.

In aon chás, chun na gcríoch seo, tá tráchttaireacht úsáideach sa bhreithiúnas maidir le cineál na dteorainneacha aoise mar ghné shainiúil – go sonrach an sliocht seo a leanas i ndáil le cion Roinn 3:

*...is líne í an líne atá tarraingthe anois ag an dlí idir cion coiriúil
tromchúiseach agus gníomhaíocht atá ceadaithe go hiomlán dleathach
agus atá de cheart ag an duine dul i mbun na gníomhaíochta sin gan cur
isteach ón Stát. Trasnaítear an líne ghéar sin in aon lá amháin nuair a
shroicheann an leanbh 17 mbliana d'aois.*

Mheas an Chúirt, toisc go gcumhdaítear leis an gcion an phéidifil chreachach níos sine agus an ghníomhaíocht chomhthoiliúil araon leo siúd atá thart ar an aois chéanna, go raibh an ceanglas maidir le soiléireacht níos tábhachtaí fós.

Suimiúil go leor, thug an Chúirt le fios go bhféadfadh anailís dhifriúil a bheith i bhfeidhm maidir le cion Alt 2 (i.e. truailliú linbh faoi bhun 15 bliana d'aois) ar an mbonn nach raibh aon idirdhealú líne gheal den chineál céanna ann leis an gcion sin. Ina ionad sin, ba é an t-aistriú idir gnéas le leanbh faoi bhun 15 bliana d'aois agus os cionn 15 bliana d'aois ceann amháin idir dhá ghníomh choiriúla éagsúla seachas an t-aistriú idir gníomh coiriúil agus gníomh dleathach.

Cé go bhféadfadh sé gurbh ionann é sin agus bonn ar a bhféadfadh údar a bheith le hualach dlíthiúil a fhorchur i gcomhthéacs chion Alt 2, roghnaigh an tOireachtas é a aisghairm freisin i bhfianaise an bhreithiúnais in CW.

Cé gur cás é CW i ndáiríre faoi thoimhde na neamhchiontachta leagann sé béim ar an bhfíric go bhfuil gach teorannú aoise treallach go bunúsach. Is cion tromchúiseach indíotáilte é gnéas le duine faoi 17 mbliana d'aois a d'fhéadfadh a bheith dleathach go hiomlán lá ina dhiaidh sin nuair a bhíonn an leanbh 18 mbliana d'aois.

Níl aon cheann de seo le rá go bhfuil teorainneacha treallacha den sórt sin neamh-inghlactha per se. Ina áit sin, níl ach sainrialuithe agus difreálacha atá treallach agus contrártha araon a d'fhéadfadh a bheith ina gcúis fhadhb. Tá sé seo amhlaidh toisc go bhféadfaí a mheas go bhfuil siad ag sárú an ráthaíochta bunreachtúla maidir le cóir chomhionann faoin dlí.

Sin go bunúsach an cheist a tháinig chun cinn i *M and A v Ireland* [2024] IEHC 52.

Cúisíodh M agus A araon i ndúnmharú go gairid sular shroich siad 18 mbliana d'aois. Bhí siad ag dul in aois le linn na n-imeachtaí agus mar thoradh air sin bhí cás ann ina raibh siad nochta anois do na srianta iomlána ar an bpianbhreith éigeantach saoil mar gheall ar dhúnmharú. Níor tháinig aon saincheist maidir le moill ionchúisimh inchúisithe chun cinn sa chás.

Tá an phianbhreith mar gheall ar dhúnmharú le fáil in Alt 2 den Acht um Cheartas Coiriúil 1990 – i.e. príósúnacht éigeantach saoil. Níl feidhm ag an bhforáil seo maidir le leanaí mar ábhar impleachta i bhfianaise Alt 156 den Acht um Leanaí:

Ní dhéanfaidh aon chúirt pianbhreith príósúnachta a ghearradh ar leanbh ná leanbh a chimiú chun príósúin.

Dá bhrí sin, tá an chúirt i gcoitinne i bpianbhreith a ghearradh ar leanbh as dúnmharú agus, mar ábhar dlí choitinn, is féidir aon phianbhreith a fhorchur suas go dtí príósúnacht saoil san áireamh.

D'áitigh A agus M nach raibh an phianbhreith ag brath ar a leibhéal ciontachta, aois tráth an chiona. Ina ionad sin bhí sé ag brath go hiomlán anois ar a n-aois ag am na pianbhreithe; An argóint go raibh sé seo idir treallach agus éagórach.

Tharla sé seo toisc go bhféadfadh beirt a bhí ciontach sa chion céanna (i.e. comhchúisithe) le leibhéil chomhionanna freagrachta pianbhreitheanna an-difriúla a fháil ag brath ní ar a leibhéal ciontachta nó ar an díobháil a rinneadh ach mar gheall ar cathain a cúisíodh agus a gearradh pianbhreith orthu.

Shainaithin Simons J an difreáil sin bunaithe ar aois mar dhifreáil threallach nach raibh fadhbanna bunreachtúla ag baint léi ann féin. Mar sin féin, i gcomhthéacs dúshlán comhionannais, tháinig an tsaincheist chun cinn maidir le cé acu a bhí nó nach raibh údar oibiachtúil leis an difreáil. Mheas sé nach raibh sé ar an bhforas go gcaithfí go difriúil le beirt atá suite go comhionann ach d'aois ó dháta na pianbhreithe. Mheas sé nach bhféadfadh aon údar a bheith le beartas den sórt sin agus, in éagmais an reachta tar éis aghaidh a thabhairt ar an tsaincheist sin, ní raibh aon bheartas den sórt sin

inaitheanta in aon chás.

Is é an rud is suntasaí faoi na forálacha reachtúla a bhí i bhfeidhm in A&M ná a mhéid nár thug siad aghaidh go sainráite ar an tsaincheist sin. Ina ionad sin, mar a thug mé faoi deara thuas, ba chosúil gur tháinig an phianbhreith a bhí mar thoradh air sin chun cinn níos mó mar ábhar impleachta ná mar léiriú ar aon bheartas reachtach soiléir. Sa chiall sin, ní raibh sé soiléir go raibh beartas comhleanúnach taobh thiar den difreáil – ba é an tuiscint ba mhó go raibh an éagothromaíocht a d’eascair as sin ina déantán den scéim reachtach fhoriomlán nár smaoiníodh uirthi go soiléir.

Cé nach dóigh liom go bhfuil aon sonraí eimpíreacha ar an gceist, sílim go bhfuil sé cóir a thabhairt faoi deara ar bhonn starógach go raibh sé ina ghné chleachtais le fada an lá nach raibh de nós ag cúisí a cúisíodh i ndúnmharú agus a 18ú breithlá ag druidim leo ach pléadail ciontach chun ionchas pianbhreithe saoil éigeantaí a sheachaint. Is é sin le rá, bhí an cheist anseo ina gné leabaithe go maith de chleachtas coiriúil.

Ós rud é sin, is ionadh b’fhéidir nár ardaíodh an pointe ach le déanaí i *M&A*. Ba cheart a thabhairt faoi deara freisin gur saothraíodh an dúshlán in *M&A* ar bhealach dian agus gur cuireadh san áireamh go hiomlán dlí-eolaíocht na Cúirte Uachtaraí le déanaí maidir le cásanna comhionannais bhunreachtúil – i.e. *Donnelly v. An tAire Coimirce Sóisialaí* [2022] IESC 31.

Bhí sé i gcodarsnacht le go leor dúshláin bhunreachtúla eile maidir le reachtanna coiriúla nach dtugann mórán anailíse nó réasúnaíochta go minic ach amháin le haghaidh dearbhuithe ginearálaithe éagóra nó an argóint go bhféadfadh reachtaíocht foráil a dhéanamh do rud éigin eile. Mholfainn gur cheart d’aon chleachtóir atá ag smaoineamh ar dhúshlán bunreachtúil an dúshlán in *M&A* a mheas – i mo thuairimse, is sampla den scoth é den chaoi ar cheart cásanna den sórt sin a thabhairt.

Ní mór do chleachtóirí gaolmhara eolas a chur ar fhógraí na Cúirte Uachtaraí le déanaí in *Galvin v. DPP* [2025] IESC 35 a thugann le fios go nglacfar cur chuige i bhfad níos déine amach anseo maidir le saincheistean réamhaibíochta.

Má táim ceart a thabhairt faoi deara gur fhulaing na forálacha pianbhreithe do leanaí maidir le dúnmharú de bharr easpa soiléireachta d’fhéadfaí a rá freisin gur gné d’Acht na Leanaí é seo ar bhonn níos ginearálta. Tá fadhbanna ar leith ag baint leis i gcomhthéacs iarracht a dhéanamh tuiscint a fháil ar na forálacha nós imeachta a bhaineann leo siúd atá imithe in aois. I ndáil leis sin, ba mhaith liom a chur in iúl, i gcás píosach reachtaíochta a bhaineann le leanaí agus a rannpháirtíocht leis an bpróiseas

ceartais choiriúil a tharraingítear amach go minic, gur beag aird a thugann sé ar cheist an aistrithe ó staid na hóige go staid na haosachta. Tá sé níos suntasaí fós go dteipeann air aghaidh a thabhairt go díreach ar chásanna liminal den sórt sin nuair a mheastar go bhfuil aistrithe den sórt sin (i.e. dul in aois) dosheachanta níos mó nó níos lú i líon mór cásanna.

Is beag cabhair atá le fáil ó théarmaí an Achta féin agus athruithe den sórt sin á n-idirbheartú. Tá an sainmhíniú ar leanbh thar a bheith neamhchabhrach sa mhéid seo:

...ciallaíonn ‘leanbh’ duine atá faoi bhun 18 mbliana d’aois;

Ní thugtar le fios sa sainmhíniú an bhfuil an cheist aoise le meas amhail tráth an chiona nó tráth an chúisimh nó tráth na pianbhreithe.

Mar ábhar impleacht riachtanach is féidir a rá nach mbaineann go leor de na forálacha pianbhreithe i ndáiríre le leanaí ach amháin má fhanann siad ina leanaí ó thaobh na pianbhreithe de. Mar shampla, baineann Alt 96 leis an gcúirt pianbhreithe chun breithniú a dhéanamh ar an tionchar a bhaineann le leanbh a bhaint ó theach an teaghlaigh, ar an tionchar ar oideachas agus ar ábhair chomhchosúla. Is cúinsí iad sin nach mbaineann i ndáiríre le seanduine.

Ach bhí deis ann fós argóint bhríomhar a dhéanamh maidir le hinfheidhmeacht forálacha nós imeachta níos neamhdhúchasaí maidir leis an leanbh atá ag dul in aois. Bhain an ceann is suntasaí díobh seo le hAlt 93 agus leis an gceist an bhfuil an cúisí i dteideal anaithnideachta le linn na n-imeachtaí. Forchuirtear srianta tuairiscithe le Roinn 93 i ndáil leis an méid seo a leanas:

imeachtaí os comhair aon chúirte maidir le leanbh”

Arís, níl foclaíocht na forála seo an-teagascach. An gciallaíonn sé leanbh ó am an chiona, an chúisimh nó na pianbhreithe?

Breithníodh an tsaincheist sin in *Independent Newspapers v. I.A.* [2018] IEHC 120. Mheas McDermott J go raibh sé i gceist go mbeadh feidhm ag Alt 93 maidir le leanbh tráth an láithris chúirte ábhartha. Dá bhrí sin, mar ábhar loighce, dá n-iompódh an leanbh 18 mbliana d’aois le linn na n-imeachtaí, chaillfidís tairbhe na rannóige ón bpointe sin ar aghaidh. I bhfocail eile, ní raibh an leanbh aosta faoi réir anaithnideachta.

Cé go raibh sé seo chomh loighciúil le léirmhíniú ar an rannóg mar aon ní ba ghá go mbeadh torthaí beagán aimhrialta mar thoradh air. Mar shampla, ní fhéadfaí cúisí a bhí ina leanbh ar an gcéad lá den triail a ainmniú i bhfianaise Roinn 93. Sa chás gur iompaigh an leanbh 18 mbliana d'aois ar an dara lá den triail, d'fhéadfaí, cé nach bhféadfadh aon fhoilseachán iad a ainmniú nó iad a nascadh le himeachtaí an chéad lae.

Go sona sásta, tugadh roinnt soiléireachta sa réimse sin le cásanna a bhí ann le déanaí – an ceann is suntasaí ná *DPP v. PB* [2025] IESC 12. Sa chás sin, bhí an cúisí tar éis dul in aois sular tugadh a achomharc chun críche. An cheist a bhí os comhair na Cúirte ná ar chaill sé nó nár chaill sé tairbhe Alt 93. D'éiligh sé sin go ndéanfaí athmhachnamh ar na focail '*imeachtaí os comhair aon chúirte maidir le leanbh*'.

Nuair a tháinig an t-ábhar os comhair na Cúirte Uachtaraí, bhreithnigh O'Malley J. bríonna éagsúla a d'fhéadfadh a bheith leis an roinn, ón gcur chuige a ghlac McDermott J. in *IA* go dtí an fhéidearthacht go dtabharfadh an fhoráil anaithnideacht ar feadh an tsaoil agus iomalartuithe éagsúla eatarthu. Bhí sé de chumas ag go leor díobh seo torthaí míshásúla nó aimhrialta a tháirgeadh.

I ndeireadh na dála, is beag a bhí sa reacht chun a chur in iúl cad a bhí i gceist ag an Oireachtas i ndáiríre. Staon an Chúirt ó thaobh taidhleoireachta de óna fhiafraí ar thug an reachtas aghaidh ar an gceist i ndáiríre. I bhfianaise an mhéid a d'fhéadfaí a mheas ina mhalairt de chás mar fhadhb dhlíthiúil dhochloíte, is cosúil gur roghnaigh an Chúirt an freagra is fearr in imthosca nach raibh aon fhreagra ceart ann.

Tháinig sé ar an gconclúid, má bhí an cúisí fós ina leanbh ag tús na n-imeachtaí, go leanann siad de thairbhe anaithnideachta a bheith acu go dtí deireadh na n-imeachtaí. Ba é an réasúnaíocht a luadh leis an léirmhíniú sin gurbh é an ceann ab fhearr a sheachain aon toradh treallach agus aimhrialta nó idirdhealú treallach agus aimhrialta.

D'fhéadfadh duine ceartaiseach dlí an breithiúnas a cháineadh mar bhreithiúnas atá ró-phraiticiúil agus gann ar phrionsabal. Mar sin féin, ós rud é nach bhfuil treoir reachtach ann, a bheag nó a mhór, is deacair a fheiceáil cén cur chuige eile a d'fhéadfadh a bheith glactha. D'fhéadfaí a mheas go bhfuil an cur chuige pragmatach a ghlac O'Malley J sách úr nuair a chuirtear i gcodarsnacht é le fógraí eile ón gCúirt le déanaí a mbíonn claonadh ag an acadóir iontu, gan trácht ar a bhfad. Agus mé ag dul thar bráid, molaim as an mblagphost a scríobh Tom O'Malley le déanaí dar teideal: *The unbearable length of some recent Irish judgments* -

<https://sentencingcrimeandjustice.wordpress.com/2025/09/07/the-unbearable-length-of-some-recent-irish-judgments/>.

Breithiúnas breise i gcomhthéacs Acht na Leanaí is ea; *DPP v. CC* [2025] IESC 11 – a éisteadh ag an am céanna le *PB*

Bhain an cás seo le hinfhaighteacht athbhreithnithe ar phianbhreitheanna do chiontóirí óga. Tugann an breithiúnas treoir thábhachtach freisin maidir le cathain is féidir pianbhreith saoil a ghearradh ar leanbh – tá an topaic thábhachtach sin lasmuigh de raon feidhme na ráiteas seo.

Thar aon rud eile, bhreithnigh an breithiúnas an raibh sé ceadaithe nó nach raibh pianbhreith a gearradh ar leanbh a chur ar fionraí.

Mheas O'Malley J, a thug breithiúnas don Chúirt, nach raibh sé incheadaithe, in éagmais foráil reachtúil an-soiléir chun foráil a dhéanamh maidir le hathbhreithniú ar phianbhreith. A mhéid a mhair an cleachtas sin thar na blianta, ba chosúil go raibh sé bunaithe ar fhoráil roimhe sin a aisghaireadh ó shin – Alt 103 den Children Act 1908. Is cosúil gur rabhadh cúirtéiseach é an breithiúnas chun buntaca reachtach aon chleachtais bhunaithe a cheistiú i gcónaí – arís, d'fhéadfaí a mheas go bhfuil sé suntasach gur lean an cleachtas ar aghaidh chomh fada agus a rinne sé tar éis aisghairm Acht 1908.

Níos tábhachtaí fós, chuir sé an toradh in *DPP v. AS* [2017] IECA 310 ar ceal agus chinn sé go raibh sé incheadaithe pianbhreith ar fionraí a fhorchur ar leanbh i gcás ina raibh coinne leis go dtiocfadh an phianbhreith choinneála a forchuireadh chun bheith ina pianbhreith príosúnachta in am trátha nuair a bheadh an leanbh ag dul in aois. Ciallaíonn sé sin go bhfuil an uirlis a d'fhéadfadh a bheith tábhachtach maidir le pianbhreith ar fionraí ar fáil do chúirteanna a dhéileálann le leanaí.

Cé go bhféadfadh duine an anailís in *CC* a cháineadh toisc nach gá go mbeadh baint iomlán aige leis an mbreithiúnas sa Chúirt Achomhairc in *AS*, d'fhéadfadh sé sin cur chuige beagán níos pragmataí a léiriú arís – is cinnte gur dócha go measfaidh an t-ionchúiseamh agus an chosaint araon gur toradh dearfach é an toradh inar chinn an Chúirt go bhféadfaí pianbhreitheanna ar fionraí a fhorchur.

Ag féachaint ar an staid maidir le moill a chur ar athbhreithnithe breithiúnacha a bhaineann le ciontóirí ar leanaí iad, tá an toradh ar *PB* i an-tábhachtach. Tá líon mór cásanna den sórt sin ann le blianta beaga anuas – arís, ní thagann mionsonraí na líne dlí-eolaíochta sin faoi raon feidhme na mbarúlacha sin.

Mar sin féin, ar leibhéal ard ar a laghad is féidir a rá gur chuir na cúirteanna béim go seasta ar an ngá atá le taisteal i gcásanna óga sna cásanna sin. Is minic a d'eascair teannas as an ngá sin le haghaidh taistil i gcomhthéacs an Chláir Athstiúrtha d'Ógánaigh, rud a chuireann moill ar chásanna den sórt sin go minic.

Mar sin féin, is é croílár na n-athbhreithnithe breithiúnacha sin dearbhú na claontachta mar gheall ar mhoill agus iarmhairtí féideartha a eascraíonn as dul in aois. Tugann na húdaráis le fios go raibh amhras ar na cúirteanna faoi dhearbhuirte dochair den sórt sin. Is minic a mheastar go bhfuil caillteanas dearbhaithe éisteachta Alt 75 amhantrach agus allmhairithe measartha. Ar an gcaoi chéanna, meastar gur scadán dearg den chuid is mó é cailleadh dearbhaithe na hoibleagáide éigeantaí ar an gcúirt a ghearrann an phianbhreith tuarascáil phromhaidh a lorg do leanbh i bhfianaise na dóchúlachta bunúsaí go n-ordóidh breitheamh tuarascáil den sórt sin do chiontóir a d'aoisigh amach le déanaí in aon chás.

Roimh *PB*, ba é an t-aon dochar coincréiteach a d'fhéadfadh an ciontóir a bhí os cionn aoise a léiriú ná cailliúint anaithnideachta faoi Alt 93. Mar sin féin, bhí sé sin i bhfianaise an léirmhínithe a glacadh in *IA*.

Ós rud é go bhfuil *PB* tar éis an pointe sin a ghalú anois in go leor cásanna – i.e. iad siúd a gearradh roimh 18 mbliana d'aois agus nach rachaidh in aois anois a mhéid a bhaineann le Roinn 93 ar a laghad. Is dócha gur ionadaí an cohórt seo formhór mór na n-iarratasóirí in athbhreithnithe breithiúnacha den sórt sin.

Ar ndóigh, tá cohórt ann fós nach mbeidh tairbhe acu fós ó fhorálacha Alt 93 – i.e. iad siúd a dhéanann cionta agus iad faoi bhun 18 mbliana d'aois ach nach gcúisítear go dtí go mbeidh siad 18 mbliana d'aois. Mar gheall ar nádúr liminal cionta den sórt sin is gá é seo a Cohórt i bhfad níos lú.

Bhreithnigh an Chúirt Uachtarach seasamh na ndaoine sin in *Doe v. DPP* [2025 IESC 17]. Bhain an cás seo le hionchúiseamh roinnt daoine óga le haghaidh gnéis cionta i gcoinne linbh. Bhí siad go léir d'aois roimh a bheith cúisithe. Dá bhrí sin, an bunús an *PB* nach mbeadh tairbhe Roinn 93 acu.

Dhiúltaigh Simons J toirmeasc san Ard-Chúirt ar an mbonn go raibh leas an-láidir an phobail in ionchúiseamh cionta den sórt sin. Mar sin féin, ina ionad sin rinne siad orduithe Gilchrist (i.e. orduithe anaithnideachta) i ndáil leis na hiarratasóirí – i ndáiríre ba orduithe iad sin a bhí ar aon dul le téarmaí Roinn 93 mar gur tuigeadh ina dhiaidh sin iarratas a dhéanamh. Bhí sé seo bunaithe ar dhlínse tionscnaimh iomlán na

hArd-Chúirte.

Nuair a tháinig an t-ábhar os comhair na Cúirte Uachtaraí mheas sé go raibh toirmeasc go ginearálta, níl sé oiriúnach i gcásanna den sórt sin. Bhí sé seo amhlaidh fiú nuair a bhí an mhoill millteach. Sa deireadh thiar, ba cheart leanúint leis an ionchúiseamh de bharr thromchúis na gcionta sin.

Rud atá tábhachtach, mheas sé, i gcás ina gcailltear anaithnideacht, go bhféadfadh na cúirteanna níos ísle ordú Gilchrist a dhéanamh i dtéarmaí cosúil le hAlt 93. Is é cuspóir ordaithe den sórt sin an cúisí a chur ar ais sa phost ina mbeadh siad dá mba rud é go raibh siad cúisithe mar leanbh.

Ba cheart dhá bharúil thábhachtacha a thabhairt maidir leis na horduithe sin. Ar an gcéad dul síos, ós rud é gur féidir ordú Gilchrist a lorg ó aon chúirt, is cosúil nach mbeadh sé iomchuí ná riachtanach dul chuig an Ard-Chúirt chun ordú den sórt sin a lorg trí athbhreithniú breithiúnach mar a rinneadh i *Doe*. Tugann breithiúnas na Cúirte Uachtaraí le fios go bhféadfaidh an Chúirt Dúiche ordú réamhghabhálach a dhéanamh i dtéarmaí cosúil le hAlt 93.

Ar an dara dul síos, i bhfianaise chineál lánroghnach bunúsach na n-orduithe sin agus an riachtanais bhunreachtúil maidir le ceartas a riar go poiblí faoi Airteagal 34, níor cheart glacadh leis go bhfuil teidlíocht uathoibríoch ag an gciontóir aosta ar ordú *Doe/Gilchrist*. Smaoinigh, mar shampla, ar sheasamh fear 60 bliain d'aois a cúisíodh i mí-úsáid ghnéasach linbh 45 bliain d'aois san am a chuaigh thart nuair a bhí sé ina leanbh freisin. In éagmais gné éigin de mhoill inchúisithe ionchúisimh, níl sé soiléir go hiomlán go mbeadh aon fhorais aige iarratas a dhéanamh ar ordú den sórt sin. Tar éis an tsaoil, is é cuspóir na gcosaintí nós imeachta sin leibhéal áirithe cosanta a thabhairt do leanaí atá ag dul tríd an bpróiseas – ní do dhaoine fásta.

I bhfianaise PB agus *Doe* is dócha go bhfuil sé dlisteanach a fhiafraí an bhfuil todhchaí ag dúshláin den chineál seo. Ní thabharfadh breithiúnas Simons J in *K v. an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí* [2025] IEHC 470 le fios – ar a laghad i gcásanna inar féidir an cion a chúisítear a shaintréithriú mar chion tromchúiseach.

Tugann *Doe* le fios go láidir nach bhfuil toirmeasc, mar riail ordóg ar a laghad, ar fáil do chásanna tromchúiseacha. Tá lascainiú déanta anois den chuid is mó ar na dearbhuithe dochair de bharr gur cailleadh éisteacht Alt 75 nó tuarascáil phromhaidh éigeantach. Ní thagann anaithnideacht chun cinn i ndáiríre mar gheall ar an toradh i *PB* agus ar an bhfíric gur féidir ordú *Doe / Gilchrist* a lorg i gcásanna eile.

Tugtar le fios sa bhreithiúnas i *K* go dtabharfar corrlach breithmheasa measartha flaithiúil don ionchúiseamh agus moltar cur chuige atá amhrasach go ginearálta maidir le dearbhuithe claontachta.